

Міжнародне співробітництво у галузі правоохоронної діяльності

Сінянський К., студент групи Ю-85

Науковий керівник – Ільченко О.В., викладач кафедри права СумДУ

Найважливіші передумови міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю у його сучасному розумінні стали зароджуватися у країнах Європи з другої половини XVII ст. З того часу разом зі становленням державного суверенітету виникають і його найважливіші атрибути, котрі вплинули на утворення в XVIII—XIX століттях основного напрямку міжнародного правового співробітництва з боротьби зі злочинністю — уніфікації кримінального законодавства держав і правової допомоги у кримінальних справах.

Ідея територіального верховенства держави поклала початок становленню низки фундаментальних основ кримінальної юстиції. Серед них — відхід держав від права будь-якого сюзерена, котре існувало в середньовіччя, карати злочинця та необхідність вироблення правових процедур, використання яких дозволило б забезпечити просторову дію кримінальних законів. На цій основі і з'явилися угоди про екстрадицію. Починаючи з XIX ст. вони поширилися та потім послужили основою для угод про правову допомогу у кримінальних справах. Сучасні угоди про правову допомогу нерідко виходять за межі боротьби зі злочинністю, охоплюючи в тому числі цивільні правові відносини.

Іншим важливим наслідком розвитку державного суверенітету, що суттєво вплинув на міжнародно-правове співробітництво в боротьбі зі злочинністю, стало формування принципу невидачі своїх підданих (громадян). Дія цього принципу могла створити суттєві перепони в боротьбі з найнебезпечнішими злочинами: держава могла не тільки не видавати свого підданого, який скоїв злочин в іншій державі, але і не притягати його до кримінальної відповідальності, не вважаючи скоєне діяння злочинним. Це стало однією з основних причин виникнення іншого напрямку в міжнародному правовому співробітництві в боротьбі зі злочинністю - договорів про уніфікацію кримінального законодавства. Серед перших таких договорів були Конвенція про філоксеру 1881 р., Паризька угода про охорону підводних телеграфних кабелів 1884 р. Саме на основі ідеї уніфікації кримінального законодавства пізніше виникла доктрина міжнародного кримінального права. Уніфікація кримінального законодавства відбувалася повільно, бо торкалася надзвичайно делікатної сфери державного суверенітету — формування кримінально-правової політики. Більшість чинних угод про уніфікацію кримінального законодавства укладені у другій половині XX століття [1, с. 41].

Зростання значення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю в цілому і при розслідуванні, розгляді та вирішенні кримінальних справ зокрема, зумовлюється загальним для більшості країн абсолютним і відносним зростанням злочинності, особливо її організованих форм, які носять переважно насильницько-корисливий і корисливий характер, що супроводжується різким зростанням обсягів доходів злочинної діяльності, в більшості випадків переховуваних за кордоном.

На його характер і цілі істотний вплив роблять: широке поширення податкових злочинів; кількісне зростання і якісне «вдосконалення» легалізації доходів від злочинної діяльності; розвиток індустрії наркобізнесу; розширення незаконного обігу зброї та боєприпасів, що є живильним середовищем тероризму; міжнародна складова якого вимагає співробітництва різних держав у боротьбі з ним; торгівля людьми та незаконне ввезення мігрантів; транснаціональний характер найбільш поширених екологічних злочинів; стійке зростання числа злочинних посягань на предмети і документи, що мають історичну, наукову, художню і культурну цінність, контрабандні операції з якими набули масового характеру; поширеність комп'ютерних злочинів, які в силу особливостей розвитку засобів телекомунікації носять транснаціональний характер, корупційні злочини, які пов'язані з організованою і транснаціональною злочинністю [2, с. 9].

Тенденції сучасної злочинності зумовлюють необхідність створення ефективних міжнародних механізмів більш тісної співпраці між державами у боротьбі з нею. Аналіз цих тенденцій і укладених в цій сфері договорів свідчить, що в даний час міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю представляє собою складне системне явище, зміст якого, поряд з іншим, складають узгоджені між державами заходів з надання допомоги в розслідуванні кримінальних справ та здійсненні кримінального переслідування та

розслідування міжнародних злочинів, здійснення кримінального переслідування і покарання осіб, винних у їх скоєнні, забезпечення виконання кримінальних покарань.

Міжнародне співробітництво у сфері кримінального процесу (судочинства) - це здійснювана органом дізнання, слідчим, прокурором і судом відповідно до вимог законодавства, що регулює кримінальне судочинство, узгоджена з компетентними органами та посадовими особами іноземних держав, а також міжнародними організаціями діяльність з отримання та надання допомоги в досудовому слідстві і судовому розгляді, а також у застосуванні інших заходів, необхідних для правильного вирішення кримінальних справ.

Також слід вказати на те, що названа взаємодія як самодостатнє явище має власну законодавчу базу, яку умовно можна поділити на дві складові. Перша – це міжнародні документи щодо забезпечення демократичних прав людини і державні угоди з надання правової допомоги. Друга група безпосередньо стосується взаємодії правоохоронних органів і визначає механізм спільної боротьби зі злочинністю. Ці документи слугують правовою основою взаємодії або міжнародного співробітництва правоохоронних органів України з правоохоронними структурами інших країн [3, с. 189].

До останніх можна віднести:

1. Багатосторонні універсальні конвенції (договори, угоди), що містять загальні норми й інститути про відповідальність за міжнародні злочини та правопорушення (наприклад, Статут Міжнародного військового трибуналу 1945 року, Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинців та злочинів проти людства 1968 року тощо).

2. Багатосторонні цільові конвенції (договори, угоди), що містять норми й інститути щодо відповідальності за окремі злочини (наприклад, Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року, Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 року тощо).

3. Багатосторонні регіональні конвенції (договори, угоди), які мають предметний характер, тобто передбачають норми й інститути про відповідальність за окремі злочини або регулюють інші питання боротьби зі злочинністю в межах певного регіону (наприклад, Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року з Додатковими протоколами до неї 1975 року і 1978 року, Конвенція Ради Європи про «відмивання», виявлення, вилучення та конфіскацію прибутків від злочинної діяльності 1990 року тощо).

4. Двосторонні відомчі договори (угоди) про надання правової допомоги у кримінальних справах, про видачу правопорушників, про боротьбу з окремими видами злочинів, інші форми взаємодії між поліцейськими відомствами декількох держав [4, с. 176].

Отже, система співробітництва – це багатостороння діяльність усіх суб'єктів у різних її проявах – глобальному, універсальному, цільовому, державному, відомчому тощо. Взаємодія правоохоронних органів України з правоохоронними структурами СНД, інших країн світу є лише елементом цього взаємопов'язаного та взаємодоповнюючого явища. Взаємодія допомагає розв'язувати стратегічні завдання запобігання злочинності, боротьби з міжнародною злочинністю та співпраці з іншими правоохоронними формаціями, перед якими визначено тотожні цілі.

Звідси випливає, що під правоохоронними структурами інших країн, з якими взаємодіють правоохоронні органи України, необхідно розуміти не тільки відповідні міністерства внутрішніх справ окремих держав, а й взагалі всю міжнародну систему суб'єктів боротьби зі злочинністю.

Особливе місце у взаємодії щодо боротьби зі злочинністю на глобальному, універсальному та міжурядовому рівнях посідає міжнародна організація кримінальної поліції — Інтерпол. Крім цього, з метою реалізації взаємодії щодо боротьби зі злочинністю у межах Європейського Співтовариства у 1992 році створено Центральне агентство кримінальної поліції — Європол. Також у березні 2002 році в Гаазі розпочав свою діяльність Євроюст. До складу Євроюсту входять представники держав-членів ЄС. Головними завданнями визначено координацію діяльності органів національної влади, відповідальних за розслідування злочинів; сприяння спрощенню процедури взаємної юридичної допомоги. Діяльність Євроюсту передбачено пов'язувати з випадками, коли в розслідуванні беруть участь декілька держав, але він може займатися також справами, котрі стосуються лише

однієї з країн ЄС, а також третіх країн. До компетенції Євроюсту віднесено всі злочини, зазначені в Конвенції про Європол, а також комп'ютерні злочини, відмивання грошей, злочини проти навколишнього середовища, шахрайство та корупцію.

Крім того, співробітництво європейських країн у боротьбі зі злочинністю і здійсненні правосуддя, з якими веде співробітництво Україна, відбувається в межах Шенгенських правил, які складаються з Шенгенської угоди та Конвенції, а також усіх постанов Виконкому Шенгенської групи.

Література:

1. Буроменський М.В. Міжнародне право: навч. посіб. // М.В. Буроменський - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 336 с.
2. Виноградова О.І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О.І. Виноградова. – Харків, 2000. – 20 с.
3. Смирнов М.І. Сутність і правова природа міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального процесу / М.І. Смирнов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2004. – № 1. – С. 187-196.
4. Зозуля Є.В. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України в боротьбі зі злочинністю / Є.В. Зозуля // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2008 – №3-4. – С.173-179.